

Risker med handverktyg

Användningen av handverktyg orsakar varje år både olyckor och sjukdomar på våra arbetsplatser för bygg och anläggningsarbeten. Den vanligaste orsaken till olycksfall inom byggverksamhet är förlorad kontroll över handverktyg, till exempel kniv, såg, spikpistol eller bormaskin.

KNIV är det handhållna verktyg som orsakar allra flest skador. Läs mer om de "farligaste" verktygen på sista sidan. Användning av tunga och/eller vibrerande handverktyg innebär dessutom en risk för belastnings- och vibrations-skador, t.ex. "vita fingrar". Fingrarna kan även drabbas av känselbortfall och domningar. Handverktyg som används för bilning, borring, sågning m.m. av sten och betong ger även upphov till damm som kan vara farligt att inandas och leda till olika allvarliga lungsjukdomar.

Vad kan tillverkare och säljare/uthyrare av verktygen göra för att redan från början minska riskerna? Vad gör vi bra och vad kan vi göra bättre för att skapa en säkrare arbetsmiljö på arbetsplatserna?

Åldersmässigt finns en klar snedfördelning där 19-29-åringarna står för nästan hälften av olyckorna. Det kan finnas olika förklaringar till detta; yngre arbetstagare skulle kunna vara mer riskbenägna än äldre, eller så kan det vara så att yngre arbetstagare är mer benägna att anmäla olyckor.

De verktyg som förekommer i flest skadeanmälningar är kniv, bormaskin/skruvdragare, cirkelsåg och spikpistol. Andra verktyg som har lett till olyckor är vinkelslip, hammare och kofot.

KNIV är det handhållna verktyg som orsakar allra flest skador. De vanligaste angivna knivtyperna är gipsknivar, mattknivar, moraknivar och brytbladsknivar. Den vanligaste olycksorsaken är att man slinker med kniven, och därmed skär sig i fingrar eller händer.

Vid användning av BORRMASKIN/SKRUVDRAGARE anges flera vanliga orsaker till skador. Några orsaker är att handskar fastnar och följer med i borrens rotation eller att borren går fel och borrar i hand eller fingrar. En annan vanlig orsak är att borren nyper och maskinen börjar vrida sig, vilket kan ge hand- eller armskada. Vid borring, framför allt uppåt, finns också risken för nedfallande material i ögonen.

Olyckor med CIRKELSÅG avser den handhållna klingan. Även om skadefrekvensen för cirkelsåg inte är lika hög som för kniv och bormaskin, är ofta skadorna desto allvarigare med kapade fingrar eller fingertoppar som följd.

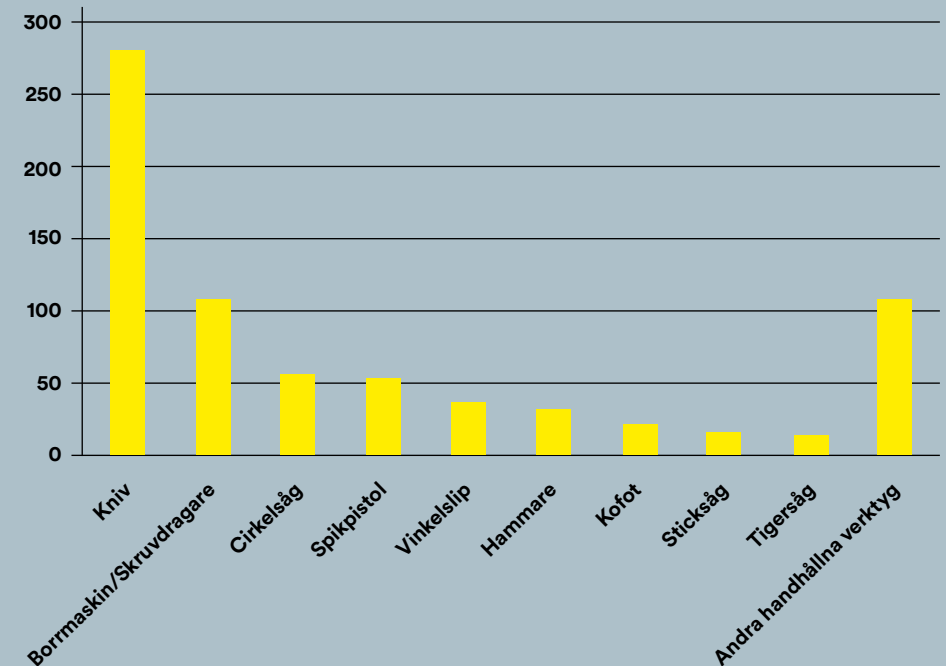
SPIKPISTOL ger framför allt skador i händerna när spiken går fel, exempelvis när kvistar och andra hårda föremål är i vägen.

VINKELSLIP används i olika kap- och slipjobb. I många fall är det inte verktyget i sig som ger upphov till skadan utan det är materialet som slår upp eller på annat sätt orsakar skada. En vanligt förekommande skada är skrap i ögat, t.ex. småpartiklar från det gnist- eller stenregn som uppstår vid kapning/slipning av metall/betong, som kan leta sig in under skyddsglasögon och ge mycket irritation i ögonen.

HAMMARE orsakar en del slagskador när slaget blir missriktat, t.ex. vid trånga utrymmen. Användning av KOFOT leder också till en del skador, men i likhet med vinkelslipen är det sällan verktyget i sig som orsakar skadan, utan det är material som släpper och flyger iväg när kofoten används eller att man tappar balansen när materialet som bearbetas plötsligt lossnar.

(Fortsättning på nästa sida)

Statistik över olyckor med handhållna verktyg

Statistiken över olyckor med handhållna verktyg har sammanställts av AFA Försäkring utifrån ett urval av snickare, murare och anläggningsarbetare.

Urvalet har gjorts för att specifikt få en bild över de olyckor som sker på arbetsplatser för just bygg- och anläggningsarbete.

Flertalet av olyckorna har lett till ingen eller kortare sjukskrivning, men nästan 25 procent har inneburit en sjukskrivning över en månad och/ellernågon form av invaliditet.

Siffrorna avser 2016 men den generella bilden kommer sannolikt inte att ha ändrats särskilt mycket för 2017.

Risker med handverktyg (forts.)

 Byggföretagen uppmanar alla medlemsföretag att stanna upp och tänka över säkerhetskulturen och säkerheten på de egna arbetsplatserna!

Hur kan vi själva undanröja eller minimera riskerna med handverktyg?

Samla alla medarbetare och avsätt en stund för att utifrån bl.a. nedanstående frågor diskutera hur var och en kan bidra till en säker arbetsplats. Gör gärna

detta i samband med t.ex. ett start- eller byggmöte eller en skydds rond. Sätt kryss i rätt kolumn och bestäm vilka åtgärder ni behöver vidta på era arbetsplatser eller i er organisation om ni ser brister eller förbättringsområden i ert nuvarande arbetssätt. Lycka till!

På vår arbetsplats ska vi alltid...	Gör vi redan	Ska vi börja med	Ska vi göra bättre	Kommentar
...identifiera alla risker för olyckor och ohälsa i samband med användning av handverktyg samt bestämma lämpliga skyddsåtgärder innan arbetet påbörjas.				
...redan vid inköp och/eller hyra av handverktyg ta hänsyn till arbetsmiljöriskerna och välja de säkraste verktygen.				
...använda rätt verktyg för varje situation och arbetsmoment samt följa tillverkarens riktlinjer för hur verktyget ska hanteras.				
...vid användning av vibrerande handverktyg välja maskin med lägsta vibrationsnivå, inte överskrida angiven användningstid samt ta paus och variera arbetsuppgifterna.				
...vid arbete med handverktyg som alstrar damm och/eller buller se till att damm- och buller-reducerande åtgärder vidtas, såsom t.ex. punktutsug och bullerdämpare, samt att lämpliga personliga andnings- och hörselskydd används.				
...se till att verktyg med farliga delar har rätt skydd och att skyddet används korrekt.				
...se till att alla verktyg löpande blir servade och underhållna samt förvaras väl efter användning. Trasiga verktyg ska slängas.				
...regelbundet säkerställa att alla som använder handverktyg har rätt kunskaper och behörighet för respektive verktyg.				
...se till att alla som använder handverktyg har fått information om lämpliga arbetsställningar för att undvika belastningsskador.				
...genomföra särskilda säkerhetsgenomgångar med nya medarbetare/praktikanter/lärlingar så att även de får kännedom om de risker som finns med användningen av handverktyg.				
...våga säga till när vi ser att en kollega utsätter sig själv eller andra för fara.				
...rapportera tillbud/risker till arbetsledare och/eller skyddsombud – finns rapportblanketter?				
...kontrollera att första hjälpen-utrustning och larm fungerar och är tillgängligt för alla.				
...genomföra säkerhetsutbildningen www.buc.se				